

УДК 81'255'373.7-115:612.17]821.222.1

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2023-206-4>

ВЖИВАННЯ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ ІЗ СОМАТИЗМОМ «СЕРЦЕ» В ПЕРСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ: СПЕЦИФІКА ПЕРЕКЛАДУ

THE USAGE OF IDIOMS WITH SOMATISM “HEART” IN THE PERSIAN AND UKRAINIAN LANGUAGES: SPECIFICITY OF TRANSLATION

Дмитренко В.О.,

*orcid.org/0009-0009-4062-1948**студентка III курсу кафедри мов і літератур**Близького та Середнього Сходу**Навчально-наукового інституту філології**Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

Стаття присвячена дослідженню особливостей функціонування соматичних фразеологізмів із компонентом «серце» в перській та українській мовах у контексті персько-українського перекладу. В основі дослідження лежить аналіз семантики зазначених фразеологічних виразів, а також пошук еквівалентів перських фразеологізмів із соматизмом «серце» («del») в українській мові. Матеріал дослідження становлять 25 перських фразеологічних одиниць (далі – ФО) із соматичним компонентом «серце», вибраних методом суцільної вибірки з перськомовних онлайн-сайтів та електронних словників. Для пошуку еквівалентів було використано український онлайн-словник фразеологізмів. На підставі класифікації фразеологічних виразів за видами перекладу В.С. Виноградова було розроблено власну класифікацію відповідників ФО із трьох груп, до яких увійшли: 1) перські ФО, які мають повні відповідники в українській мові із соматизмом «серце» у своєму складі; 2) перські ФО, що мають часткові відповідники в українській мові, оскільки в їхньому складі наявні інші соматизми; 3) безеквівалентні перські ФО, які в українській мові можуть бути передані за допомогою певних виразів без жодного соматизму у своєму складі. Здійснені підрахунки засвідчили, що найбільшу частку становили перські фразеологізми, які мають повні еквіваленти в українській мові (60%), на другому місці – напівеквівалентні ФО (28%), які мають українські відповідники з іншим соматизмом у своєму складі, на останній позиції – безеквівалентні фразеологізми (12%), для передання яких в українській мові важко підібрати вислів, який би містив хоч якийсь соматизм. Оскільки фразеологія як найбільш давній пласт мови відіграє потужну роль у створенні мовної картини світу етносу, здійснене дослідження уможливило виявлення не лише специфіки персько-українського перекладу вибраної групи ФО, а й деяких важливих рис світорозуміння двох народів.

Ключові слова: перська мова, українська мова, переклад, фразеологія, фразеологічна одиниця, соматизм, мовна картина світу.

The article is devoted to the study of the peculiarities of the functioning of somatic phraseological expressions with the component “heart” in Persian and Ukrainian in the context of Persian-Ukrainian translation. The study is based on the analysis of the semantics of these phraseological expressions, as well as the search for equivalents of Persian phraseological expressions with the somatism “heart” (“del”) in Ukrainian. The material of the study consists of 25 Persian phraseological units (hereinafter referred to as PUs) with the somatic component “heart”, selected by the method of continuous sampling from Persian-language online sites and electronic dictionaries. To find equivalents, a Ukrainian online phrasebook was used. Based on V.S. Vinogradov’s classification of phraseological expressions by type of translation, the author has developed his own classification of the equivalents of the PUs in three groups, which include: 1) Persian PUs that have full equivalents in Ukrainian with the somatism “heart” in their composition; 2) Persian PUs that have partial equivalents in Ukrainian, as they contain other somatisms; 3) non-equivalent Persian PUs that can be transmitted in Ukrainian with the help of certain expressions without any somatism in their composition. The calculations showed that the largest share was made up of Persian phraseological units that have full equivalents in Ukrainian (60%), followed by semi-full equivalent PUs (28%) that have Ukrainian equivalents with other somatisms in their composition, and the last position was taken by non-equivalent phraseological units

(12%), for which it is difficult to find an expression in Ukrainian that would contain at least some somatism. Since phraseology, as the oldest layer of the language, plays a powerful role in creating a linguistic picture of the world of an ethnic group, the study made it possible to identify not only the specifics of the Persian-Ukrainian translation of the selected group of PUs, but also some important features of the worldview of the two peoples.

Key words: translation, phraseological unit, somatism, Persian language, Ukrainian language, phraseology, linguistic picture of the world.

Постановка проблеми. Проблематика вживання у мовленні перських фразеологізмів із соматичним компонентом, специфіка їх перекладу українською мовою становить не досить досліджений об'єкт української іраністики. Нині зростає інтерес лінгвістів до зіставних досліджень у галузі фразеології, оскільки саме цей пласт мови, як найбільш пов'язаний із культурою, традиціями, звичаями, релігією народу, відіграє найважливішу роль у створенні його мовної картини світу.

Актуальність вибраної теми зумовлена тим, що фразеологія будь-якої мови загалом та фразеологічні одиниці (далі – ФО) із соматичним компонентом зокрема якнайкраще відображають національні та культурні надбання певного народу. Тому їх глибоке дослідження у зіставному аспекті дає змогу виявити те спільне і відмінне, що є в культурі і менталітеті двох народів, описати психологічний стан, характер, звичаї носіїв перської та української мов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перська фразеологія – широкий розділ перської лексикології, який потребує детального вивчення. Фразеологізми віддзеркалюють у собі багатотомову культуру, традиції, звичаї, менталітет, історію іранців. Незважаючи на те, що низка мовознавців зробили вагомий внесок у вивчення перської фразеології як в Україні (О.В. Мазепова, М.А. Охріменко), так і поза її межами (Г.С. Голева, Ю.А. Рубінчик, Л.С. Пейсіков), зацікавленість цією темою зростає та стає актуальнішою. Дослідження перських соматичних фразеологізмів також мають місце, хоча їх кількість не така помітна.

Однією з найбільш вагомих наукових робіт у галузі перської фразеології в Україні є монографія О.В. Мазепової «Внутрішній світ людини у перському лінгвоментальному просторі» [6]. У цій праці було розглянуто роль соматизмів у концептуалізації внутрішнього світу людини у перському лінгвоментальному просторі на базі аналізу перського фразеологічного фонду та за даними психолінгвістичного експерименту. Крім того, численні праці М.А. Охріменко присвячені дослідженню лексико-семантичних груп фразеологізмів на позначення емоцій людини [9], аналізу фразеологізмів з національно-культурним компонентом у сучасних перській та українській мовах [8], національно-культурній специфіці фразеологічних одиниць перської та української мов [10]. Наприклад, з отриманих дослідницею даних можна зробити висновок, що найбільші лексико-семантичні групи на позначення емоцій – групи перських та українських ФО, пов'язаних з неживою природою, людиною. Як бачимо, ФО із соматичними компонентами частково вже потрапляли у поле зору українських дослідників.

Мета дослідження полягає у висвітленні специфіки перекладу перських фразеологізмів із соматичним компонентом «серце» («del») українською мовою та визначенні персько-українських відповідників із подальшою класифікацією їх за видами перекладу.

Згідно з поставленою метою необхідно вирішити такі завдання дослідження:

- виявити сутність понять «фразеологія» та «фразеологізм» у сучасній лінгвістиці;
- окреслити ступінь дослідження перської фразеології в Україні;
- з'ясувати національно-культурні особливості перських ФО із соматизмом «серце» через аналіз їхньої внутрішньої форми;
- дослідити наявні класифікації ФО у сучасному мовознавстві за видами перекладу;
- запропонувати власну класифікацію перських соматичних ФО за видами перекладу.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на велику кількість досліджень у галузі фразеології, загальноприйнятого визначення терміна «фразеологія» не існує. Науковці по-різному

трактують це поняття. Наприклад, «фразеологія (від гр. *phrasis* «вираз» і *logos* «наука»): 1) сукупність фразеологізмів даної мови; 2) розділ мовознавства, який вивчає фразеологічний склад мови» [3, с. 241]. Щодо поняття «фразеологізм», то також знаходимо багато його визначень. Зокрема, М.П. Кочерган фразеологізмом називає «відтворювану одиницю мови з двох або більше слів, цілісну за своїм значенням і стійку за складом та структурою» [4, с. 242]. На думку дослідників, фразеологізми є знаками мовної культури. До прикладу, О.М. Галинська розглядає їх як особливі мовні знаки, які використовуються задля того, щоб зберігати та передавати культурну інформацію [1, с. 72].

Фразеологія здатна зберігати національно-культурну інформацію, а тому вона є словесним втіленням стереотипів, уявлень та оцінок певного соціуму, які об'єднують у собі традиції, ритуали та релігійний аспект, філософські концепції [5, с. 26]. У фразеології відображений багатий історичний досвід народу, відбиваються уявлення, пов'язані з трудовою діяльністю, побутом та культурою [12, с. 56].

У складі ФО з компонентом-соматизмом провідним або залежним компонентом є слово, що позначає зовнішні форми людського організму та елементи серцево-судинної, нервової та інших систем [13, с. 146]. ФО із соматичним компонентом широко вживані в мовленні, вони становлять значну частку фразеологічного фонду будь-якої мови. За даними досліджень Р.М. Вайнтрауба, соматичні фразеологізми становлять 30% усіх стійких словосполучень. Це зумовлено тим, що людині притаманно переносити знання про саму себе на навколишній світ, тому через соматизми проходить процес пізнання світу [2, с. 102].

Під час дослідження персько-українських відповідників ФО із соматичним компонентом «серце» («*del*») за основу було взято класифікацію В.С. Виноградова щодо можливостей перекладу фразеологізмів, а матеріалом слугувало 25 перських ФО, відібраних методом суцільної вибірки з перських онлайн-сайтів та онлайн-словників [16; 17; 18; 19]. Окрім цього, задля пошуку українських відповідників було використано електронний фразеологічний український словник [11].

За спостереженнями В.С. Виноградова, є такі особливості перекладу ФО [7, с. 204–205]:

1) У мові перекладу (далі – МП) міститься ідентична оригіналу ФО, яка має те саме значення, стилістичне маркування й внутрішню форму. Такі дві ФО називаються повними еквівалентами, оскільки в них наявний високий ступінь адекватності лексичного та граматичного складу, значення та образності.

2) У МП наявна еквівалентна ФО, близька за значенням ФО оригіналу, вона містить подібне стилістичне забарвлення, внутрішню форму. Такі фразеологізми називаються неповними (частковими) еквівалентами.

3) У МП міститься стилістично еквівалентна оригіналу ФО, яка має таке саме або подібне значення, проте іншу внутрішню форму. Такі пари є частковими чи неповними відповідниками.

4) У МП наявні власні слова, що мають певні значення, стилістичне забарвлення, формальне вираження. Зазвичай оригінальне фразеологічне словосполучення перекладається як одне слово, що має певне стилістичне маркування.

Взявши за основу цю класифікацію, ми розробили власну класифікацію, в якій весь зібраний нами матеріал обсягом 25 перських ФО із соматичним компонентом «серце» («*del*») поділили на три групи:

– перські ФО, що мають повні українські відповідники, у складі яких також наявний соматичний компонент «серце»;

– перські ФО, які мають напівеквівалентні одиниці в українській мові, тому що у їхньому складі наявні інші соматичні компоненти, зокрема, такі як: язик, зуб, душа/дух, вухо;

– перські фразеологізми, які не мають еквівалентів в українській мові. У складі таких відповідників взагалі відсутній соматичний компонент.

Таким чином, здійснивши зіставний аналіз перських та українських відповідників ФО із соматизмом «серце», ми дійшли висновку, що можна запропонувати свою класифікацію за способами перекладу, детально описану нижче.

1. Повні еквіваленти фразеологічних одиниць. Загалом, найкращим способом перекладу ФО є її передача за допомогою еквівалентної одиниці, якщо подібна наявна в цільовій мові. Застосування схожої одиниці забезпечує повне відтворення змісту, передачу образності й експресивності вихідної ФО. Повні фразеологічні еквіваленти – ідентичні за структурою, лексичним складом, стилістичними характеристиками, значенням та образністю [14, с. 140]. Розглянемо приклади ФО, які ми віднесли до групи повних відповідників:

دل نه تشادن شوخ لد (del-e hoš nadāštan az kas-i) – досл. «не мати гарне серце щодо когось». Ця ФО вживається, аби описати ситуацію, коли хтось не може когось покохати або ж хтось комусь не подобається. В українській мові наявний такий еквівалент, як «не наvertsється серце (до когось)»;

دل نه خاب لد (del bāxtan be kas-i) – досл. «програти комусь серце». Український відповідник: «схилити до когось серце», тобто покохати, відповісти взаємністю, прихильно до когось поставитися;

دل نه دادن راک لد (del be kār nadādan) – досл. «не віддавати серце роботі». Відповідник: «серце не лежить». Так кажуть, коли немає до чогось прихильності або бажання щось робити;

دل ام گش گش شد (del-am giš giš šod) – досл. «у мене розшарпалося серце». Цей фразеологізм використовують, коли говорять про людину, яка дуже переживає, тужить, має гнітючий настрій, тяжкість на душі. Маємо такий відповідник, як «камінь давить серце», «серце щемить»;

دل نه گرفتن (del gereftan) – досл. «забирати серце», вживається для передання відчуття смутку, туги за кимось. В українській мові вживають такий еквівалент: «шкребе на серці», тобто когось охоплює почуття суму, неспокою, гіркоти, суму чи незадоволення;

دل نه با یسک لد یوت دنق (qand tu-ye del-e kas-i āb šodan) – досл. «цукор у серці когось тане». Цю ФО вживають, коли хтось щасливий, наповнений приємними почуттями. В українській мові є такий влучний відповідник, як «тане серце»;

دل ام زیم روش لد (del-am šur miznad) – досл. «моє серце хвилюється». Це означає, що хтось дуже хвилюється. Відповідник: «серце стискається»;

دل نه کبابک شد (del kabāb šod) – досл. «серце стало кебабом», вживається для передавання жалю, співчуття. Повний еквівалент: «мати живе серце», себто дуже перейматися за когось, бути небайдужим;

دل نه رفاس (sofre-ye del-rā bāz kardan) – досл. «відкрити скатертину серця». Еквівалент: «відкривати серце», тобто відверто ділитися з людиною своїми намірами, переживаннями, думками;

دل نه کسکش ار یسک لد (del-e kas-i-rā šekastan) – досл. «розбити комусь серце». Українські повні відповідники: «ятрити серце», «кряти серце», себто душевно ранити, образити словами чи вчинками; завдати душевних мук;

دل نه کنخ لد (del xonak šod) – досл. «серце стало прохолодним». Так кажуть, коли людина нарешті заспокоїлася, відчула спокій та полегшення на душі. В українській мові є такий влучний еквівалент, як «відлягло від серця»;

دل نه سیر و سیرک (del mesl-e sir va serke mijušad) – досл. «серце кипить, неначе часник в оцті». Українські відповідники: «на серці кипить», «аж серце тремтить» – хтось дуже переживає, страждає, хвилюється за щось;

دل نه ایلی ایلی ایلی (del-aš be qeili veili mioftād) – досл. «його серце підстрибує». Український відповідник: «аж серце радується», тобто хтось відчув невимовну радість, насолоду; дуже задоволений чимось;

دل در دل (del dar del-e kas-i nabudan) – досл. «серця в чийомусь серці нема» у значенні «сильно переживати». Маємо декілька відповідників: «серце не на місці в когось», «серце крається», тобто людина перебуває у стані тривоги, занепокоєння;

دل پر (del-e por) – досл. «переповнене серце». Цю фразеологічну одиницю вживають, коли описують людину, яка ображається, гнівається чи сердиться на когось. Маємо такий влучний український еквівалент, як «мати серце».

2. Часткові еквіваленти – це ФО, які мають одне й те саме значення та стилістичну функцію, проте демонструють лексичні, граматичні або лексико-граматичні розходження [7, с. 206]. В наведених нижче прикладах соматизм «серце», наявний в оригінальній ФО, у разі підбору відповідника не збережений, натомість у складі української фрази наявний інший соматизм, такий як: *язик, зуб, душа/дух або вухо*.

دل نداشت (del-aš tāqče nadārad) – досл. «його серце не має ніші». За допомогою цієї ФО описують людину, яка дуже говірлива, розповідає таємниці, необережна у висловленнях. Частковий відповідник: «не вміти тримати язик за зубами»;

دل من راه مدهد (del-am rāh nemidehad) – досл. «моє серце не дає дороги». Значення фразеологізму полягає в тому, що хто-небудь не має інтересу до чогось. Українською кажуть «душа не лежить до чогось»;

دل سرد شد (del-am sard šod) – досл. «моє серце стало холодним» у значенні «я відчайвся». В українській мові наявний влучний еквівалент: «занепасти духом». Значення фразеологізму полягає в тому, що людина втрачає надію на краще, віру у власні сили;

دل به کسی (del nehādan be kas-i) – досл. «покласти серце комусь» у значенні «покохати когось». В українській мові доцільно використовувати таку ФО, як «закохатися по самі вуха», тобто дуже полюбити людину;

دل شاد ریش (del-e šir dāštan) – досл. «мати серце, як у лева», вживається на позначення хоробрості людини. В українській мові можемо підібрати такий частковий відповідник, як «душа не з лопуцька», тобто хтось наділений такими рисами, як хоробрість, сміливість;

دل داد (del be del dādan) – досл. «віддати серце серцю» у значенні «уважно слухати». В українській мові є така напівеквівалентна ФО, як «нашорошувати вуха», тобто уважно, напружено когось слухати чи прислухатися;

دل بست (del bastan) – досл. «прив'язати серце» у значенні: «прив'язатися до когось». Маємо такий частковий еквівалент, як: «душа пристала чиясь», себто хтось полюбив чи уподобав когось.

3. Переклад безеквівалентної фразеології – це один із найскладніших аспектів перекладу. Потреба в ньому виникає тоді, коли ФО мови оригіналу позначають реалії, яких немає у МП [7, с. 206]. В такому разі знайти відповідник в МП буває доволі складно, хоча й не неможливо, що засвідчує наведений нижче перелік персько-українських відповідників. Зауважимо, що у складі українських еквівалентів жоден соматичний компонент відсутній:

دل خالی کرد (tu-ye del-e kas-i rā xāli kardan) – досл. «спустошити чиєсь серце», вживається у значенні «лякати когось». Українським відповідником може бути: «сіяти пострах», тобто залякувати когось, погрожувати комусь;

دل داد (del az dast dādan) – досл. «втрачати серце», вживається у значенні «втрачати терпіння», «не витримувати». В українській мові наявний відповідник: «уривати терпець», що означає доводити когось до втрати спокою, рівноваги та терпіння;

دل شاد (del dāštan) – досл. «мати серце», використовуються на позначення людини, яка виявляє мужність, хоробрість, є відважною, сміливою. Еквівалент в українській мові: «знатися з відвагою».

Отже, як бачимо, яскрава образність перських ФО цієї групи, їхня внутрішня форма у процесі перекладу залишається не переданою. Проте, як можна сподіватися, це не завадить пере-

кладачу досягти комунікативної еквівалентності на рівні всього тексту, адже відповідник без-еквівалентної ФО буде все одно знайдений.

Висновки. Спираючись на класифікацію способів перекладу фразеологізмів В.С. Виноградова, ми провели дослідження щодо можливостей перекладу перських ФО із соматизмом «серце» («del») українською мовою та запропонували свою класифікацію способів перекладу із трьох груп, до складу яких увійшли:

1) перські ФО, що мають повні еквіваленти в українській мові і у складі яких також наявний компонент «серце» («del») (15 одиниць – 60%);

2) перські ФО, що мають часткові еквіваленти в українській мові, до складу яких входять інші соматизми, такі як: язик, зуб, душа/дух, вухо (7 одиниць – 28%);

3) перські ФО, які не мають повних чи часткових еквівалентів в українській мові. У складі таких українських відповідників взагалі відсутній соматичний компонент (3 одиниці – 12%).

Проведене на матеріалі вибраної групи ФО дослідження дає підстави припустити, що іранський та український менталітет, світогляд певною мірою схожі, носії двох культур мають багато підстав задля розвитку міжкультурної комунікації. Кількісні підрахунки засвідчили, що найбільшу частку становили перські ФО, які мають повні еквіваленти в українській мові (60%), на другому місці – напівеквівалентні одиниці (28%) і на останній позиції – ФО, які не мають українських еквівалентів із компонентами-соматизмами (12%).

Здійснене дослідження підтвердило висновок дослідників, що фразеологія як найбільш давній пласт мови, в якому закарбовані знання про культуру, традиції та звичаї певного народу, відіграє найважливішу роль у створенні його мовної картини світу. Тому виконаний нами аналіз не лише дозволив висвітлити специфіку персько-українського перекладу вибраної групи ФО, а й дав змогу простежити деякі спільні і відмінні риси у світорозумінні двох народів.

Перспективу нашого дослідження ми вбачаємо у подальшому поглибленому вивченні семантики перських ФО із соматичним компонентом «серце» на матеріалі художніх текстів, способів їх перекладу, а також у створенні інших класифікацій перських та українських ФО за різними ознаками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Галинська О.М. Фразеологізми як знаки культурної інформації. *Проблеми зіставної семантики*. 2011. Вип. 10 (2). С. 72–76. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pzs_2011_10%282%29__16 (дата звернення: 18.09.2023).
2. Корнєва Н.А., Коваленко О.В. Функціонування соматизмів у фразеологізмах німецької та української мов. *«Молодий вчений»*. 2017. № 4.1 (44.1). С. 101–105. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/olinv_2013_2_6.
3. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства : підручник для студентів філологічних спеціальностей ВНЗ. Київ : Видавничий центр «Академія», 2001. 368 с.
4. Кочерган М.П. Загальне мовознавство : підручник для студентів філологічних спеціальностей ВНЗ. 2-е вид., випр. і доп. Київ : Видавничий центр «Академія», 2006. 463 с.
5. Левченко О.П. Фразеологічна символіка: лінгвокультурологічний аспект : монографія. Львів : ЛРДУ НАДУ, 2005. 217 с.
6. Мазєпова О.В. Внутрішній світ людини у перському лінгвоментальному просторі : монографія. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2015. 440 с.
7. Новікова Т.В. Переклад фразеологізмів крізь призму теоретичних досліджень. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2015. № 52. С. 203–207.
8. Охріменко М.А. Класифікація фразеологічних одиниць з національно-культурним компонентом у сучасних перській та українській мовах. *Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»*. 2022. № 11. С. 167–171.
9. Охріменко М.А. Лексико-семантичні групи фразеологічних одиниць на позначення емоцій людини в сучасній перській і українських мовах. Луцьк. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*, 2013. С. 110–114.

10. Охріменко М.А. Національно-культурна специфіка фразеологічних одиниць перської та української мов: постановка проблеми. *Проблеми семантики слова, речення та тексту*. 2009. Вип. 23. С. 236–243. URL: <http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/1789>.

11. Словник фразеологізмів з походженням, тлумаченням та прикладами вживання. URL: <https://goroh.pp.ua/Фразеологія/серце> (дата звернення: 23.09.2023).

12. Тетеріна А.О. Національно-культурні особливості фразеологізмів з соматичним компонентом у німецькій та українській мовах : кваліфікаційна робота освітнього ступеня магістр. Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. Навчально-науковий інститут іноземних мов. Черкаси, 2020. 66 с.

13. Тоненчук Т.В. Типологія фразеологічних одиниць із компонентом соматизмом. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2019. Т. 3, № 38. С. 146–148.

14. Черней Д.В., Бялик В.Д. Труднощі та способи перекладу англійських фразеологізмів. *Закарпатські філологічні студії*. Т. 1, № 10. С. 138–141.

15. Чорна О.О., Кулик К.О. Фразеологічні одиниці та їх семантичні особливості в дитячому фольклорному жанрі. *Записки з романо-германської філології*. 2019. № 2 (43). С. 267–275.

16. abadis – перський онлайн-словник. URL: <https://abadis.ir/fatofa> (дата звернення: 20.09.2023).

17. daneshchi – сайт з перськими фразеологізмами. URL: <https://www.daneshchi.ir/category/zarbolmasalirani/> (дата звернення: 21.09.2023).

18. lamtakam – англо-перський онлайн-словник. URL: <https://lamtakam.com> (дата звернення: 17.09.2023).

19. vajehyab – англо-перський/персько-англійський онлайн-словник. URL: <https://vajehyab.com>.